

Ändring av Kronofogdemyndighetens meddelande om bestämmande av förbehållsbeloppet vid löneutmätning för år 2020

Beslut

Kronofogdemyndighetens (Kronofogden) meddelande om bestämmande av förbehållsbeloppet, beslutade den 23 januari 2020, ska benämnas KFM 2019:1.

Motivering till beslutet

Kronofogdens meddelande om bestämmande av förbehållsbeloppet är framtagna år 2019 i samband med att föreskriften KFMFS 2019:1 och allmänna råden KFM A 2019:1 beslutades. De ska därför rätteligen benämnas KFM M 2019:1. Av förbiseende har dock meddelandena kommit att benämnas KFM M 2020:1.

Det här beslutet har fattats av rättschef Ulrika Lindén. Verksjurist Erika Karlsson har föredragit ärendet. I den slutliga handläggningen har även enhetschef Christina Sundblad deltagit. Med stöd av Kronofogdens beslut om åtgärder för att motverka spridning av det nya Coronaviruset undertecknas beslutet inte.

Ulrika Lindén

Erika Karlsson

Kronofogdemyndighetens meddelanden

ISSN 1653-994X

KFM M
2020:1
2019

Kronofogdemyndighetens information om bestämmande av förbehållsbeloppet vid löneutmätning

Inledning

Kronofogdemyndigheten (Kronofogden) har beslutat om föreskrifter och allmänna råd om bestämmande av förbehållsbeloppet vid löneutmätning.¹ I detta meddelande finns information om de allmänna råden och kommentarer till vissa av dem. Meddelandet ger också information om andra frågor av betydelse vid löneutmätning.²

1 Normalbelopp

Av 7 kap. 5 § första stycket utsökningsbalken (UB) framgår att den del av lönen som Kronofogden inte får utmäta (förbehållsbeloppet) bestäms utifrån ett normalbelopp.³ Enligt bestämmelsens andra stycke ska normalbeloppet anses omfatta alla vanliga levnadskostnader. Det allmänna rådet anger följande.

”Till vanliga levnadskostnader bör räknas i ett hushåll normalt förekommande utgifter såsom t.ex. för kost, kläder, tvätt, hygien, gas, hushållsel, telefon, internetuppkoppling, TV-abonnemang försäkring- och medlemsavgifter samt mindre utgifter för tillfälliga behov.

När det nedan anges att normalbeloppet kan minskas t.ex. med sidoinkomst bör gäldenären slutligen alltid erhålla det belopp för sina vanliga levnadskostnader som följer av föreskrifterna.

Om skäl föreligger kan Kronofogdemyndigheten göra avvikelser från normalbeloppen i situationer som beskrivs i det följande.”

Enligt 7 kap. 4 och 5 §§ UB får lön tas i anspråk genom utmätning endast till den del den överstiger vad gäldenären behöver för sitt och sin

¹ KFMFS 2019:1 och KFM A 2019:1.

² Ändringar i sak i förhållande till KFM M 2018:1 är markerade med kantstreck. Vissa redaktionella ändringar har gjorts utan att detta markerats.

³ Definitionen av vad normalbeloppet ska anses omfatta grundar sig delvis på de konsumentprodukter som ingår i Konsumentverkets hushållsbudget. För information om konsumentprisindex (KPI), se www.scb.se.

familjs underhåll samt till fullgörande av betalningsskyldighet som har företräde vid löneutmätning (s.k. förbehållsbelopp). Förbehållsbeloppet bestäms med ledning av ett normalbelopp. Genom bemyndigande av regeringen fastställer Kronofogden årligen normalbeloppens storlek på sätt som framgår av 7 kap. 5 § UB.⁴

Normalbeloppen har till syfte att garantera gäldenären och dennes familj en lägsta skälig levnadsnivå och ge ett ekonomiskt skydd för de grundläggande behoven. Normalbeloppet är ett schablonbelopp. Gäldenären kan själv fritt disponera sitt förbehållsbelopp efter vad som passar denne bäst.⁵

Normalbeloppet kan minskas om de behov som normalbeloppet är avsett att täcka blir tillgodosedda på annat sätt än genom den inkomst som löneutmätningen avser. Tillägg kan göras till normalbeloppet för särskilda kostnader som inte kan anses utgöra vanliga levnadskostnader, se vidare under punkterna 3.2 och 3.3.

2 Familjeförhållande

Av 7 kap. 5 § UB framgår att normalbeloppen avser ensamstående, sammanlevande makar och därmed jämställda samt barn. Det allmänna rådet anger följande.

”Med uttrycket makar bör även avses personer som ingått registrerat partnerskap.

Med uttrycket därmed jämställda avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll (sambor).

Med barn bör avses sådant barn som en gäldenär, dennas sammanlevande make eller sambo varaktigt bor tillsammans med och är skyldig att försörja enligt 7 kap. 1 § föräldrabalken (försörjningsberättigat barn).

Ej försörjningsberättigat barn bör inte beaktas vid beräkningen av förbehållsbeloppet.

Är ett barn gäldenär bör det anses vara ensamstående.”

Av 7 kap. 1 § föräldrabalken framgår att försörjningsberättigat barn är barn under 18 år eller barn som går i grund- eller gymnasieskola och är under 21 år.

Familjehemsplacerat barn

Om barn till gäldenären eller dennas make eller sambo är familjehemsplacerat bör barnet ändå räknas som försörjningsberättigat, eftersom föräldern enligt föräldrabalken är skyldig att försörja barnet.

Bor föräldrarna inte tillsammans bör den förälder barnet varaktigt bott hos innan placeringen, tillgodoräknas normalbelopp för barnet.

⁴ KFMFS 2019:1.

⁵ NJA 1993 s. 679 (RIC 42/93).

Barnets normalbelopp bör inte minskas med barnbidrag eller studiebidrag.⁶

Vad som angetts ovan bör gälla oavsett om föräldern är ersättningsskyldig till kommunen eller om kommunen står för hela kostnaden.

Om det framstår som oskäligt att tillgodoräkna föräldern ett normalbelopp kan undantag göras. Exempel på undantag är om föräldern inte fullgör sin ersättningsskyldighet mot kommunen och inte heller i övrigt har några kostnader för barnet.

Föräldrarnas ersättningsskyldighet till kommunen bör inte betraktas som ett underhållsbidrag vid beräkningen av förbehållsbeloppet. Föräldern kan istället använda normalbeloppet till betalning av eventuell ersättning till kommunen.

Försörjningsberättigat barn som studerar på annan ort

När försörjningsberättigat barn studerar på annan ort än förälders bostadsort bör Kronofogden inte göra något tillägg till normalbeloppet för barnets eventuella merkostnader för exempelvis boende, fördyrat uppehälle och resor. Dessa kostnader får täckas genom barnets normalbelopp och den ersättning och det stöd som exempelvis kommunen kan utge enligt lag.⁷

3 Avvikelser från normalbeloppen

3.1 Avdrag

3.1.1 Sidoinkomst

Det allmänna rådet anger följande.

”Om gäldenären har regelbunden sidoinkomst bör normalbeloppet minskas med ett belopp som motsvarar sidoinkomsten efter avdrag för preliminär skatt.”

Rådet innebär att sidoinkomsten får användas till betalning av de kostnader som förbehållsbeloppet är avsett att täcka. Vid utmätning av lön ska Kronofogden bestämma dels hur stort avdrag som arbetsgivaren får göra vid varje lönetillfälle (utmätningensbeloppet), dels hur mycket gäldenären ska få behålla av sin lön (förbehållsbelopp). Om gäldenären har inkomster från flera håll, kan förbehållsbeloppet ges i annan inkomst än i den vilken utmätning sker. Det är dock viktigt att de andra inkomsterna är tillräckliga och säkra.⁸

Som sidoinkomst kan räknas

- ersättning för vilken utmätning av lön m.m. får ske enligt 7 kap. 1 § UB och
- ersättning för arbetsinsats som fås av den som inte är arbetstagare.

⁶ Jämför 16 kap. 18 § socialförsäkringsbalken.

⁷ 10 kap. 32 § och 15 kap. 32 § skollagen (2010:800). Se även RH 2000:34 (RIC 17/00).

⁸ Walin m.fl., Utsökningsbalken, En kommentar, 5:e uppl. s. 263, även s. 256 f.

Studiestöd

Studiestöd, vilket bl.a. omfattar studiemedel i form av studielån och studiebidrag får inte utmätas.⁹

Studiestöd bör inte tas upp som inkomst för gäldenärens make eller sambo vid proportionering av de gemensamma kostnaderna enligt punkt 3.1.2.

Vårdbidrag och handikappersättning

Vårdbidrag kan innehålla såväl en skattepliktig som en skattefri del. Handikappersättning är alltid skattefri.

Om gäldenären eller dennas make eller sambo uppbär vårdbidrag i form av skattefri merkostnadsersättning eller handikappersättning bör sådan ersättning inte tas upp som inkomst vid bestämmande av förbehållsbeloppet. Den skattepliktiga ersättningen av vårdbidraget tas däremot upp som inkomst.¹⁰

Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning

Omvårdnadsbidrag är skattepliktigt. Om gäldenären eller sambo uppbär omvårdnadsbidrag ska bidraget tas upp som inkomst vid bestämmande av förbehållsbeloppet.

Merkostnadsersättning är skattefri. Sådan ersättning bör därför inte tas upp som inkomst vid bestämmande av förbehållsbeloppet.¹¹

3.1.2 Sammanlevande makes eller sambos inkomst

Det allmänna rådet anger följande.

”Om gäldenären lever tillsammans med make eller sambo och denna har inkomst, bör inkomsten tas med vid beräkningen av gäldenärens förbehållsbelopp. Detta sker genom att gäldenärens förbehållsbelopp bestäms utifrån makes eller sambos förmåga att bidra till betalningen av familjens gemensamma kostnader, inklusive bostadskostnad. Dessa kostnader bör fördelas på så sätt att respektive make eller sambo svarar för den del av kostnaderna som motsvarar dennas inkomst i förhållande till deras sammanlagda inkomster (proportionering). Beräkning sker på sätt som framgår av avdelning I och II i blanketten KFM 9416.¹² Vid beräkningen bör avdrag göras för preliminär skatt samt för kostnader för fullgörande av tjänst enligt vad som anges i punkt 3.3.2.”

⁹ 6 kap. 3 § studiestödslagen (1999:1395).

¹⁰ Se avsnitt 3.2.2 Hälso- och sjukvård och medicin angående sjukdomskostnader.

¹¹ Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning infördes den 1 januari 2019 och kommer på sikt att ersätta vårdbidrag och handikappersättning. Se avsnitt 3.2.2 Hälso- och sjukvård och medicin angående sjukdomskostnader.

¹² Se bilaga.

Rådet bygger på principen att makar enligt äktenskapslagstiftningen efter var och ens förmåga ska bidra till att deras gemensamma och personliga behov tillgodoses.¹³ I löneutmätningshänseende bör motsvarande gälla för sambor.¹⁴

Vid proportioneringen bör som gäldenärens makes/sambos inkomst endast beaktas

- ersättning för vilken utmätning av lön m.m. får ske enligt 7 kap. 1 § UB och
- ersättning för arbetsinsats som fås av den som inte är arbetstagare.

Exempel:

Gäldenärens inkomst efter avdrag för preliminär skatt och kostnad för resor till arbetet uppgår till 20 000 kr. Motsvarande inkomst för sambon är 10 000 kr. Deras gemensamma kostnader utgörs av normalbelopp 8 264 kr och bostadskostnad om 6 736 kr, totalt 15 000 kr. Gäldenärens andel av de gemensamma kostnaderna beräknas

$$\frac{20\,000 \times 15\,000}{20\,000 + 10\,000} = 10\,000 \text{ kr}$$

3.1.3 Barnbidrag och underhållsbidrag m.m. till försörjningsberättigade barn

Det allmänna rådet anger följande.

”Om normalbelopp bestämts för försörjningsberättigat barn, bör beloppet minskas med

- allmänt barnbidrag, flerbarnstillägg, förlängt barnbidrag, studiebidrag och extra tillägg till detta. Bor barnets föräldrar ihop minskas barnets normalbelopp med hela barnbidraget. Om barnets föräldrar inte bor ihop minskas barnets normalbelopp med den del som gäldenären får.
- underhållsbidrag, underhållsstöd samt förlängt underhållsbidrag och förlängt underhållsstöd för studerande.
- pension eller annan ersättning enligt 7 kap. 1 § UB som barnet får efter avdrag för preliminär skatt.

Minskningen får inte vara större än barnets normalbelopp.

Vid växelvis boende bör gäldenären tillgodoräknas ett halvt normalbelopp för barnet.

Om ett försörjningsberättigat barn är gäldenär minskas barnets normalbelopp först med barnbidrag/studiebidrag och underhållsbidrag/underhållsstöd samt därefter med annan inkomst, exempelvis barnpension.”

¹³ Walin m.fl., Utsökningsbalken, En kommentar, 5:e uppl. s. 256 och 6 kap. 1 § Äktenskapsbalken.

¹⁴ Svea Hovrätts beslut 2002-05-30 i mål ÖÄ 881-02 (RIC 28/03) och Hovrätts över Skåne och Blekinge beslut 2003-06-26 i mål ÖÄ 393-03 (RIC 34/03).

Vid bestämmandet av föräldrars underhållsskyldighet ska hänsyn tas till barnets behov, egna inkomster och tillgångar samt sociala förmåner. Detta är orsaken till att barnets normalbelopp minskas med t.ex. barnbidrag.¹⁵

Minskningen får inte vara större än barnets normalbelopp. Om minskningen skulle vara större, blir konsekvensen att barnet bidrar till övriga familjemedlemmars försörjning.

Om barnet är gäldenär bör minskningen av barnets normalbelopp ske i en viss ordning.

Exempel:

Ett försörjningsberättigat barn (fem år) är gäldenär och uppbär barnpension med 2 500 kr per månad efter avdrag för preliminärskatt. För barnet utgår även barnbidrag om 1 050 kr per månad. Barnet kan i detta exempel inte bidra till bostadskostnaden. Vid beräkning av förbehållsbeloppet får barnet ett normalbelopp för barn under sju år om 2 654 kr. Normalbeloppet minskas med barnbidraget 1 050 kr. Den summa som blir kvar, 1 604 kr, blir i detta fall barnets förbehållsbelopp. Utmätningensbeloppet blir 896 kr. Barnet får behålla 2 654 kr, dvs. förbehållsbeloppet 1 604 kr plus barnbidraget 1 050 kr.

3.1.4 Förmåner

Det allmänna rådet anger följande.

”En gäldenär kan ha förmåner från arbetsgivare som hör till vanliga levnadskostnader. Normalbeloppet bör minskas med värdet av sådan förmån.”

Högsta Domstolen har slagit fast att det är naturligt att dra av sådana vanliga levnadskostnader som ingår i normalbeloppet om de täcks av arbetsgivaren, t.ex. genom förmån av fri kost.¹⁶

Normalbeloppet för en gäldenär som har någon form av kostförmån bör minskas med det skattemässiga värdet av förmånen. Minskningen bör dock begränsas till högst 50 kr per dag.

3.2 Tillägg till normalbeloppet för familjens gemensamma kostnader

Det allmänna rådet anger följande.

”Tillägg till normalbeloppet kan göras om det finns ett yrkande från gäldenären om vilka kostnader som bör beaktas. Ingår normalbelopp för flera personer i förbehållsbeloppsberäkningen, bör frågan om tillägg bedömas utifrån samtliga familjemedlemmars behov. Kronofogdemyndigheten kan begära att uppgifter om tillägg styrks av gäldenären.”

¹⁵ Walin/Vängby, Föräldrabelopp, En kommentar, 7 kap. 1 § föräldrabelopp.

¹⁶ NJA 2000 s. 121 (RIC 11/00).

För att en kostnad ska beaktas måste gäldenären framställa ett yrkande. Ett yrkande kan göras muntligen eller skriftligen.

Justering av kostnader bör endast göras om gäldenären kommer in med en begäran om justering.

Om Kronofogden bedömer att det behövs måste gäldenären kunna presentera utredning om att han eller hon har haft eller kommer att ha den aktuella kostnaden.

3.2.1 Kostnader för barntillsyn

Det allmänna rådet anger följande.

”Tillägg till normalbeloppet bör göras för kostnader på grund av nödvändig barntillsyn.”

3.2.2 Kostnader för sjukdom

Det allmänna rådet anger följande.

”Tillägg till normalbeloppet bör göras för kostnader till följd av sjukdom. Tillägget bör minskas med ersättning för sådan kostnad som utbetalas av Försäkringskassan eller på annat sätt.

Finns högkostnadsskydd bör detta beaktas.”

Hälso- och sjukvård och medicin

Enligt rådet kan tillägg göras för kostnader till följd av sjukdom. Huvudregeln är att Kronofogden gör tillägg för kostnader för sådan hälso- och sjukvård samt medicin som omfattas av högkostnadsskyddet. Även om viss vård eller medicin inte omfattas av högkostnadsskyddet kan Kronofogden göra tillägg för sådana kostnader om det finns särskilda skäl och behovet är styrkt.¹⁷ Kronofogden kan bedöma att ett lägre belopp än det begärda tillgodoser behovet.

I de flesta landsting betalar barn och ungdomar under 20 år inte någon avgift för hälso- och sjukvård. Barn under 18 år som tillhör samma familj har ett gemensamt högkostnadsskydd för hälso- och sjukvård. Till gäldenärens familj hör i detta avseende även barn som är familjehemsplacerade hos gäldenären.¹⁸ För barn under 18 år är läkemedel kostnadsfria.¹⁹

Kronofogden bör inte göra tillägg till normalbeloppet för sjukdomskostnader som täcks av merkostnadsersättning, handikappersättning eller en skattefri merkostnadsersättning i vårdbidrag.²⁰

Specialkost

Tillägg bör endast göras för kostnader för specialkost på grund av medicinska skäl.²¹

¹⁷ NJA 2003 s. 480 (RIC 36/03).

¹⁸ 26 a § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

¹⁹ 19 § lagen (2002:160) om läkemedelsförmåner.

²⁰ RH 2001:63 (RIC42/93).

²¹ NJA 1993 s. 679 (RIC 42/93).

Tandvård

Normalbeloppet får anses omfatta kostnader för årlig kontroll, enklare tandlagning, tandhygienist och abonnemangstandvård/frisk-tandvård.

Tillägg för tandläkarkostnader kan ske i samband med en större och nödvändig behandling av tandläkare. Gälldenären bör skicka in skriftligt intyg och kostnadsförslag från behandlande tandläkare.

Av intyget och kostnadsförslaget bör framgå att:

- behandlingen är nödvändig,
- behandlingen, om det finns alternativa behandlingssätt, är det billigaste alternativet,²²
- den totala kostnaden för behandlingen,
- hur betalning ska ske och
- hur stor del av kostnaden som gälldenären själv ska betala.

Om tillägg medges bör det omfatta hela tandvårdskostnaden. Något avdrag med hänsyn till normalbeloppet bör inte ske. Om en tandläkare kräver förskottsbetalning vid en större behandling kan gälldenären tillfälligt ges ett högre förbehåll för att spara ihop till kostnaden.

Tillägg kan inte ges för redan utförd tandvård. Akut tandvård utgör ett undantag och kan förbehållas i efterhand.

Glasögon och linser

Tillägg för nödvändiga kostnader för antingen glasögon eller linser kan medges om gälldenären skickar in intyg och kostnadsförslag av behandlande optiker.

Av intyget och kostnadsförslaget bör framgå:

- att nya glasögon eller linser är nödvändiga,
- att kostnaden avser glasögon eller linser i den lägsta prisklassen och
- hur betalning ska ske.

Sjukresor

Tillägg till kostnader för sjuk- eller behandlingsresa bör medges om kostnaden inte ersätts av landstinget eller annan.

Färdtjänst

Tillägg till kostnader för färdtjänst bör medges avseende egenavgiften.

Hemtjänst

Tillägg för kostnader för behovsprövad hemtjänst bör medges avseende egenavgiften. Om kostnad för matlådor och distribution av dessa inte ingår i egenavgiften, bör tillägg medges för dessa kostnader. Tillägg bör medges med den del av kostnaderna för matlådorna som

²² Göta hovrätts beslut 2008-10-22 i mål ÖÄ 2468-08.

överstiger 1 500 kr per månad. Om gäldenären endast får en matlåda per dag, bör tillägg medges med den del av kostnaderna som överstiger 750 kr per månad.

KFM M
2020:1
2019

God man och förvaltare

Tillägg för kostnader för god man eller förvaltare bör medges i den del som enligt beslut från överförmyndaren ska betalas av gäldenären.²³

Om ett sådant beslut ännu inte har fattats kan tillägg göras med skäligt belopp. Vid bedömningen av vad som är skäligt bör hänsyn bl.a. tas till tidigare beslut, uppdragets omfattning och gäldenärens ekonomiska förutsättningar.

Vistelse på sjukhus eller behandlingshem

Tillägg för kostnader för vårdavgift som gäldenären betalar vid vistelse på sjukhus, sjuk- eller behandlingshem eller liknande bör medges om vistelsen varar längre än en vecka. Tillägg för sådan avgift bör dock bara medges med den del som överstiger 50 kr per dygn eller som överstiger 1 500 kr per månad om kostnaden är månadsbaserad. Om tillägg medges bör kostnaden beaktas fr.o.m. första dagen för vistelsen. Tillägget kan medges i efterhand i anslutning till att vistelsen upphör eller att avgiften förfaller till betalning.

Särskilt boende för äldre

Tillägg för kostnader för egenavgift och matkostnad på särskilt boende för äldre bör medges. Tillägg för matkostnaden bör dock bara medges med den del som överstiger 50 kr per dygn eller 1 500 kr per månad om kostnaden är månadsbaserad.

Hjälpmedel vid funktionshinder och liknande

Tillägg för kostnader för hjälpmedel vid funktionshinder eller liknande bör medges avseende egenavgiften.

3.3 Tillägg till normalbeloppet för gäldenärens personliga kostnader

Det allmänna rådet anger följande.

”Tillägg till normalbeloppet bör även göras för gäldenärens betalning av fordran med företrädesrätt, kostnader för fullgörande av tjänst samt umgängeskostnader. Kronofogdemyndigheten kan begära att uppgifter om tillägg styrks av gäldenären.”

Tillägg till normalbeloppet kan, utöver tillägg för familjens gemensamma kostnader enligt punkt 3.2, medges för gäldenärens kostnader för fullgörande av tjänst. Makes eller sambos eventuella kostnader för fullgörande av tjänst beaktas endast vid proportioneringen, se punkt 3.1.2.

²³ 12 kap. 16 § föräldrabalken.

3.3.1 Fordran med företrädesrätt

I förbehållsbeloppet ska enligt 7 kap. 4 § UB räknas in belopp som motsvarar vad gäldenären betalar till annan, som vid utmätning av lön m.m. har bättre rätt till lönen. Vid utmätning för fordran med företrädesrätt ska även betalningsskyldighet till annan som har lika rätt som sökanden beaktas, 7 kap. 14 § första stycket 1 UB.

Det allmänna rådet anger följande.

”Av samma anledningar som underhållsbidrag enligt 7 kap. 17 § UB kan jämkas i en fördelningssituation bör motsvarande jämkning göras vid bestämmande av förbehållsbeloppet.

Om betalningen avser fordran med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § första stycket 1 UB, kan utmätning- och förbehållsbelopp påverkas. Detta blir aktuellt då utrymme inte finns för de löpande fordringarna både i löneutmätningen och vid den frivilliga betalningen.

Förbehållsbeloppet bör beräknas på sätt som framgår av avdelning IV i blanketten KFM 9416²⁴.

Om betalningen avser såväl löpande fordran som skuld kan även skälig avbetalning på skuld accepteras. Det krävs dock att löneutmätningen sker för fordran med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § första stycket 1 UB och att utrymme finns för betalning överstigande de löpande fordringarna.

Även vid löneutmätning för annan fordran bör skälig avbetalning på skuld accepteras, under förutsättning att avbetalningen avser och avräknas från fordran med företrädesrätt enligt 7 kap. 14 § första stycket 1 UB.”

Rådet behandlar två situationer då underhållsbidrag kan jämkas vid löneutmätning. Dessa är dels jämkning av gäldenärens frivilliga betalning av underhållsbidrag som tillägg till normalbeloppet, dels jämkning då löneutmätning sker för både underhållsbidrag och annan fordran med sämre rätt än underhållsbidraget. I 7 kap. 17 § UB regleras situationen när underhållsbidrag kan jämkas vid samtidig utmätning, dvs. då löneutmätning kan ske både för underhållsbidrag och annan fordran. Möjligheten till jämkning bygger på att Kronofogden inte är ovillkorligt bunden av vad som bestämts angående underhållsbidragets storlek i dom eller avtal.²⁵ Jämkningsen avser inte själva underhållsskyldigheten utan endast den konkurrenssituation som uppstår för att kunna genomföra utmätning. Det är således inte fråga om en omprövning av innehållet i domen eller avtalet.²⁶

Underhållsbidrag kan i vissa fall vara bestämt till ett högre belopp än vad som motsvarar den underhållsberättigades behov. Möjligheten för

²⁴ Se bilaga.

²⁵ Walin m.fl., Utsökningsbalken, En kommentar, 5:e uppl. s. 256.

²⁶ Walin m.fl., Utsökningsbalken, En kommentar, 5:e uppl. s. 275.

Kronofogden att jämka rör endast tillämpningen av 7 kap. 16 och 17 §§ UB. Det företräde som underhållsbidrag har enligt 7 kap. 14 § första stycket 1 UB minskas så att andra fordringar kan bli betalda. Fördelningen av medel till fordran på underhållsbidrag blir därmed lägre än vad som normalt skulle vara fallet om företrädesrätten hade respekterats fullt ut. Kronofogden kan dock inte minska underhållsbidragets storlek, dvs. det som restförs.²⁷

Enligt 7 kap. 17 § UB kan jämkning ske i två olika situationer. Den första situationen är när makar varaktigt bor tillsammans och underhållsbidrag är fastställt till maken eller makarnas barn. I den andra situationen kan jämkning också ske för annat underhållsbidrag om särskilda skäl för jämkning finns.

Jämkningsbeslut som sker enligt 7 kap. 17 § UB är ett fördelningsbeslut som ska meddelas vid varje redovisningstillfälle. Vid jämkning av tillägg till normalbeloppet avseende frivillig betalning av underhållsbidrag upprättas dock inget fördelningsbeslut eftersom jämkningen sker i förbehållsbeloppsberäkningen.

Exempel:

1. Verkställighet har begärts för ett underhållsbidrag som Kronofogden bedömer vara oskäligt högt. Löneutmätning är även aktuell för allmänna mål. Kronofogden beslutar att löneutmätning ska ske både för underhållsbidraget och de allmänna målen. Varje gång arbetsgivaren redovisar medel ska Kronofogden upprätta ett särskilt fördelningsbeslut. Vanlig fördelning kan frångås med stöd av 7 kap. 17 § UB så att både underhållet och de allmänna målen krediteras.
2. Verkställighet har begärts för ett allmänt mål. Gälldenären betalar frivilligt underhållsbidrag. Kronofogden anser att underhållsbidraget är oskäligt högt. Jämkningsbeslut sker därför av tillägget för den frivilliga betalningen i förbehållsbeloppsberäkningen.

Övrig företrädesrätt

Gälldenären bör medges tillägg till normalbeloppet för betalning av fastställda fordringar som inte överlämnats till Kronofogden för indrivning och som omfattas av 2 § lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Detta gäller dock endast under förutsättning att det inte finns några skulder hos Kronofogden med bättre eller samma rätt. Exempel på när tillägg kan medges är när Försäkringskassan beslutat om återbetalningsskyldighet avseende underhållsstöd för den bidragsskyldige föräldern.

Den bidragsskyldige föräldern kan betala ett belopp till boföräldern som motsvarar Försäkringskassans framräknade återbetalningsskyldighet. Denna betalning är att jämställa med betalning av underhållsbidrag och tillägg till normalbeloppet bör ske.

²⁷ Walin m.fl., Utsökningsbalken, En kommentar, 5:e uppl. s. 275

3.3.2 Kostnader för fullgörande av tjänst

Det allmänna rådet anger följande.

”Tillägg till normalbeloppet bör göras för gäldenärens kostnader för fullgörande av tjänst. Vid beräkningen av tillägget bör tillämpas de bestämmelser som gäller för avdrag för motsvarande kostnader vid taxering enligt 12 kap. 1, 4-8, 10-22, 24-32 och 37 §§ inkomstskattelagen (1999:1229).

Då gäldenären uppbär ersättning för ökade levnadskostnader (traktamenten) eller för resa med egen bil i tjänsten bör inte tillägg göras till normalbeloppet. I sådant fall bör arbetsgivaren upplysas om att beslutet om löneutmätning endast avser, förutom lön, den del av traktaments- eller bilersättningen som vid skatteavdrag behandlas som lön.

Tillägg bör även göras om gäldenären har resekostnader för att söka arbete eller delta i andra åtgärder som kommunen eller Arbetsförmedlingen anordnar.²⁸ Om gäldenären erhållit ersättning för resekostnaderna bör tillägget minskas med motsvarande belopp.²⁹”

Kostnader för fullgörande av tjänst är ett begrepp inom skatterätten. Det avser utgifter som en person har för att förvärva eller bibehålla inkomst av tjänst. Det kan exempelvis innebära kostnader för resor till och från arbetet, tjänsteresor med egen bil, ökade levnadskostnader vid tjänsteresor, dubbel bosättning och hemresor vid arbete på annan ort.

Tillägg för kostnader för fullgörande av tjänst bör endast medges avseende gäldenärens kostnader, eftersom detta är en personlig kostnad. Gäldenärens makes eller sambos kostnader för fullgörande av tjänst ska dock beaktas vid beräkningen av den inkomst som ska ligga till grund för proportioneringen, se punkt 3.1.2.

3.3.3 Umgängeskostnader

Umgängeskostnader är kostnader som uppkommer för en förälder vid umgänge med barn. Kronofogden bör medge tillägg till normalbeloppet för kostnader för umgänge med barn för vilka gäldenären är försörjningsskyldig.³⁰ Tillägget bör uppgå till 40 kr per dag och barn.

Tillägg bör också medges för kostnader för umgängesresor i skälig omfattning.³¹ Kronofogden kan begära att gäldenären visar hur kostnadsansvaret för resekostnaderna fördelar sig mellan gäldenären och boendeföräldern. Tillägg för umgängesresor kan endast göras för resor framåt i tiden.

²⁸ Svea hovrätts beslut 1999-07-13 i mål ÖÅ 4277-99 (RIC 43/99) och RÅ 2008 ref 31.

²⁹ Jämför förordning (2015:500) om resebidrag.

³⁰ NJA 2015 s. 211.

³¹ Hovrätten för övre Norrlands beslut den 14 juni 2018 i mål ÖÅ 808-17.

4 Bostadskostnad

Av 7 kap. 5 § andra stycket UB framgår att bostadskostnaden ska beräknas särskilt och läggas till normalbeloppen. Det allmänna rådet anger följande.

”Vid bestämmande av förbehållsbeloppet bör den faktiska bostadskostnaden läggas till normalbeloppen. Med den faktiska kostnaden avses bostadskostnaden med avdrag för eventuellt förekommande tillägg och bidrag, exempelvis bostadstillägg, boendetillägg och bostadsbidrag.

Bor gäldenären på egen bostadsfastighet bör hänsyn tas till räntekostnader och nödvändiga driftkostnader samt till skälig amortering. Räntekostnader och amortering på bostadslån bör endast beaktas om fastigheten pantförskrivits för lånet.

Bor gäldenären i en bostadsrättslägenhet är månadsavgiften bostadskostnad. Räntekostnader och skälig amortering beaktas om bostadsrätten pantförskrivits för lånet.”

Med nödvändiga driftkostnader avses kostnader för uppvärmning (inte hushållsel)³², sophämtning, vatten och avlopp, sotning, tomträtsavgäld och avgift till samfällighetsförening. Även särskild villa- eller bostadsrättsförsäkring kan beaktas.³³ Hänsyn tas inte till fastighetsskatt och fastighetsavgift.³⁴ Hänsyn kan tas till underhållskostnader om kostnaden rör själva boendet och inte fastighetsinnehavet. Kostnaden bör vara nödvändig för att kunna bo i fastigheten eller bostadsrätten.

a) Oskäligt hög bostadskostnad

Kronofogden ska bedöma och fastställa vad som är en skälig bostadskostnad. Vid bedömningen bör hänsyn tas till bl.a. hur många familjemedlemmar som bor med gäldenären och storleken på bostaden. En jämförelse kan även ske med de högsta godtagbara bostadskostnader som anges i 2 § Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2019:3) om genomsnittlig och högsta godtagbara bostadskostnad för år 2020.

För ett hushåll om högst tre personer kan en bostad om högst tre rum och kök storleksmässigt vara skäligt. För större hushåll kan tillägg med ett rum per person vara skäligt.

En oskälig bostadskostnad kan i undantagsfall minskas vid större avvikelser.

I vissa fall kan en oskälig bostadskostnad accepteras under högst ett år för att ge gäldenären tid att ändra sin boendesituation. Tiden räknas från när Kronofogden bedömde bostadskostnaden som oskälig.

Exempel på fall när en oskälig bostadskostnad kan accepteras är.

³² Jämför 3 § Pensionsmyndighetens föreskrifter PFS 2018:10.

³³ Hovrättens för Västra Sverige beslut 2001-06-21 (RIC 40/01).

³⁴ RH 2001:3 (RIC 26/01) och Svea hovrätts beslut 2001-06-11 i mål ÖA 2334-01 (RIC 33/01).

- Galdenären bor på egen fastighet eller i bostadsrättslägenhet som är svår att avyttra.
- Galdenären bor i hyreslägenhet och någon alternativ bostad går inte att få inom rimligt avstånd.
- Separation eller dödsfall har inneburit att galdenären fått en högre bostadskostnad.³⁵

b) Sammanboende och inneboende

Om föräldrar och försörjningsberättigat barn varaktigt sammanbor och barnet anses ha ekonomisk förmåga att bidra till familjens boende, anses samtliga ha lika stor del av bostadskostnaden. Är barnet galdenär är således denna andel barnets bostadskostnad. Saknar barnet ekonomisk förmåga att bidra till familjens boende minskas inte den gemensamma bostadskostnaden med barnets andel. Är barnet galdenär tas i dessa fall inte någon bostadskostnad upp.

Galdenärens bostadskostnad bör minskas om galdenären har inneboende. Är inneboendes hyra känd minskas galdenärens bostadskostnad med detta belopp. I annat fall bör en minskning ske i förhållande till hur många som bor i bostaden.

För övriga former av varaktigt sammanboende bör följande gälla när de sammanboende har gemensamt hushåll. Är någon av de sammanboende galdenär minskas bostadskostnaden med övrigas andelar av denna kostnad. Till denna kategori hör bland annat situationen när en förälder bor tillsammans med vuxna, ej försörjningsberättigade, barn om det inte är oskäligt med hänsyn till det vuxna barnets ålder och ekonomiska förmåga.

4.1 Schablonhyra

Det allmänna rådet anger följande.

”Om bostadskostnaden inte är känd, kan Kronofogdemyndigheten med ledning av kostnadsläget på orten beräkna kostnaden för en bostad av skälig storlek för galdenären (schablonhyra).”

Vid beräkning av kostnad för bostad av skälig storlek (schablonhyra) bör 3 § Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2019:3) om genomsnittlig och högsta godtagbara bostadskostnad för år 2020 vara vägledande.

Innan schablonhyra tillämpas ska utredning ske för att försöka fastställa den faktiska bostadskostnaden. Hyresvärden behöver dock inte kontaktas för detta ändamål. Även i de fall galdenären bor i egen fastighet och det inte går att få fram den faktiska bostadskostnaden kan schablonhyra tillämpas.

³⁵ Hovrättens över Skåne och Blekinge beslut 2002-07-15 i mål ÖÄ 799-02 (RIC 30/02).

4.2 Hyresskuld

I vissa fall kan det vara motiverat att i bostadskostnaden räkna in skälig avbetalning på hyresskuld respektive skälig amortering på förfallna skuldräntor. Skulden måste avse gäldenärens nuvarande boende och får inte ha uppkommit under löneutmätning. En ytterligare förutsättning är att gäldenären riskerar avhysning eller att dennas bostad blir såld exekutivt. Kronofogden bör som regel begära att gäldenären styrker avbetalningen.

5 Anstånd

Det allmänna rådet anger följande.

”Särskilda skäl för anstånd kan t.ex. vara sjukdom, olycksfall och andra omständigheter som gäldenären inte kunnat råda över eller förutse. Vid bedömningen av om särskilda skäl finns bör beaktas den tid som löneutmätning pågått och beräknas pågå.”

Kronofogden får på begäran av sökanden eller gäldenären bevilja anstånd med pågående löneutmätning. På begäran av gäldenären får anstånd beviljas endast om sökande medger det eller om det finns särskilda skäl. En begäran om anstånd från sökanden kan avslås om Kronofogden bedömer anstånd vara olämpligt.

Anstånd bör kunna komma ifråga vid sjukdom, olycksfall och andra liknande situationer som gäldenären inte kunnat råda över eller förutse.³⁶ Om gäldenären exempelvis vill ha semester är detta inte i sig grund för anstånd. Har beneficieegendom gått sönder och behöver ersättas eller repareras bör anstånd kunna ges.

I fråga om anstånd som beslutas av Kronofogden bör inga formella begränsningar gälla. Det ligger i sakens natur att dessa anstånd som regel blir få och korta.³⁷

6 Övrigt

6.1 Beräkning av förbehållsbelopp i semesterersättning

Vid utmätning av semesterersättning bör gäldenärens förbehållsbelopp (FBB) beräknas på följande sätt.

$$\frac{\text{FBB per månad} \times \text{antalet semesterdagar}}{22} = \text{FBB i semesterersättning}$$

(antalet arbetsdagar per månad)

Exempel:

Enligt förbehållsbeloppsberäkningen uppgår gäldenärens förbehållsbelopp till 8 770 kr per månad (normalbelopp 5 002 kr och bostadskostnad 3 768 kr). Gäldenären kommer att få semesterersättning för tio dagar. Förbehållsbeloppet i semesterersättningen beräknas enligt följande.

³⁶ Svea hovrätts beslut 1999-06-16 i mål ÖÄ 2995-99 (RIC 23/99).

³⁷ Prop. 1994/95:49 s. 72 och 85.

KFM M
2020:1
2019

$$\frac{8\,770}{22} \times 10 = 3\,986 \text{ kr}$$

6.2 Försäkringskassans, Pensionsmyndighetens och arbetslöshetskassas rätt till kvittning och avräkning

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har rätt att kvitta fordran som myndigheterna har på den försäkrade mot belopp som utbetalas i form av en socialförsäkringsförmån.³⁸ Denna kvittningsrätt har företräde framför löneutmätning.

Har Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten beslutat om kvittning, bör den ersättning som kvittning sker i minskas med kvittningsbeloppet i förbehållsbeloppsberäkningen. Detta gäller både för gäldenären och för dennas make eller sambo.

Arbetslöshetskassa har rätt att avräkna (kvitta) fordran som arbetslöshetskassan har på den försäkrade mot belopp som senare utbetalas i form av arbetslöshetsersättning.³⁹

Har arbetslöshetskassan beslutat om avräkning, bör ersättningen minskas i motsvarande mån. Detta gäller för både gäldenären och för dennas make eller sambo.

³⁸ 108 kap. 22 § socialförsäkringsbalken.

³⁹ 68 e § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

**Beräkning
Förbehållsbelopp**

1 (2)

Datum _____ Månnummer _____

Gäldenär	Personnummer	☐ Ensamstående	☐ Sammanlevande makar m.m.
Antal hemmavarande barn samt födelseår			
Arbetsgivare			
Avrättningsperiod			
☐ månad ☐ 14 dagar ☐ vecka ☐ dag			

I Ekonomisk utredning

	Gäldenären	Make/ Sammanboende	Nedanstående uppfyller tydl. i de fall proportionering mellan makar (motvarande) ska säs	Gäldenären	Make/ Sammanboende
Huvudinkomst (lön, pension m.m.)			Preliminär skatt, huvudinkomst		
Sidoinkomst	+	+	Preliminär skatt, sidoinkomst	+	+
Summa, kr	A 0	B 0	Kostnader för fullgörande av tjänst (t.ex. resekostnader)	+	+
Vid proportionering mellan sammanboende avgår summa C och D	(C) 0	(D) 0		+	+
Rest (disponibel inkomst)	E 0	F 0		+	+
Sammanlagd nettoinkomst vid proportionering (E+F)		0	Summa kr	C 0	D 0

II Beräkning av förbehållsbelopp

Normalbelopp			Transport (summa G eller, vid proportionering, summa H)		
Bostadskostnad (efter avdrag av bostadsbidrag och efter ev. reduktion)	+		Kostnader för fullgörande av tjänst (t.ex. resekostnader)	+	
Kostnader för barn tillsyn	+		Betalning av fordran med företrädesrätt.	+	
Utgifter p.g.a. sjukdom hos någon i familjen.	+	= 0		+	= 0
Erhållet underhållsbidrag, barnbidrag, studiebidrag m.m. för hemmavarande barn	-		Sidoinkomst (t.ex. från annan arbetsgivare)	-	
Resterande summa, kr		G 0	Förmåner (ej logi)	-	
Efter eventuell proportionering i förhållande till makes/sammanboendes inkomster		¹⁾	H Rest (förbehållsbelopp)		0

III Beräkning av utmättningsbelopp

	Utmätning för underhållsbidrag (UL 1)	Utmätning för annan fordran (UL 2-4)
Inkomst		
A-skatt	-	-
Utmätning för underhållsbidrag (UL1)		
Förbehållsbelopp	²⁾	
Summa (disponibelt för utmätning)	0	0
Utmättningsbelopp	0	

1) Beloppet erhålls genom följande uträkning:
$$\frac{E \times G}{E + F} = H$$

2) Reducering av förbehållsbeloppet ska ske med hjälp av tabell IV om
- frivillig betalning av underhåll till ej sammanboende make och barn (löpande bidrag) inräknas i förbehållsbeloppet i tabell II och
- utrymme saknas för utmätning av lön avseende löpande underhållsbidrag

**IV Beräkning av reducerat förbehållsbelopp vid underhålls-
 skyldighet till annan**

Inkomst från arbetsgivaren			
A-skatt		-	
Förbehållsbelopp enligt omstående sida			
Frivillig betänning av underhåll till ej sammanboende make och barn (löpande bidrag)	I		
	=	J	
		0	
			K
			0
Reducerat förbehållsbelopp			3)

3) Reducerat förbehållsbelopp erhålls genom att till beloppet J lägga det belopp som erhålls vid följande uträkning:

$$\frac{I \times K}{I + \text{löpande bidrag vid utmätning av lön}}$$

Underskrift	Namnförtydligande
-------------	-------------------